

AKTYVIOS JUNGTYŠ/ JAUNIMO PUSLAPIAI

ŠIANDIENINĖ DESADIŠKA LITERATŪRA

Aurimas Lažinskas

[skaityti komentarus]

Neseniai į lietuvių kalbą išversta knyga, turbūt labiausiai ir tiesiogiai nusipelnusi jau gerokai nuvalkiotų reklaminių apibūdinimų kaip „kontroversiška“ ar „skandalinga“. Ir gerąja, ir blogąja prasme.

Knygos pavadinimas – „Nežemiško sekso fetišas“. Knygos autorius – Niujorko menotyrininkas ir filosofas, pasirašinėjantis pseudonimu Supervert ir slepiantis nuo viešumos tikrąjį vardą bei veidą.

„Prasimanymo“ žanras

Pradėti galėčiau nuo to, kad vien ant viršelio esančių anotacijų neužtenka, kad suprastum šios knygos žanrą. Tai gali paliudyti nesusipratimai knygynuose, kurių darbuotojai nežino, į kokią lentyną ją dėti. Viename knygynė „Nežemiško sekso fetišas“ guli medicinos, kitame – humanitarinių mokslų, dar kitame – esė skyriuose. Bet vis dėlto knyga turėtų gulėti prie grožinės literatūros. Nors terminas „grožinė literatūra“ nelabai tinka, arčiausiai tiesos būtų paprasčiausias žodžio „fiction“ vertimo variantas – „prasimanymas“.

Knygoje ir filosofiškai analizuojama, ir pusiau rimtai fantazuojama apie čia pat sukurtą naują terminą „egzofilija“, apibūdinantį potraukį nežemiškos gyvybės formoms. Rašoma apie ateivius, seksą, kompiuterius, žmogžudystę ir Vakarų filosofijos istorijos laikotarpį, apimantį paskutinius 2500 metų. Iš „egzofilijos“ pozicijų aptariami visų svarbiausių filosofų tekstai, pradedant Anaksagoru, baigiant Barthes'u. Beje, knygoje tyrinėjant nežemiškas gyvybės formas, paradoksaliai daugiausia išvadų padaroma apie paties žmogaus savimonę, pvz., „Net jei ateivių ir nėra, jie vis tiek protingesni už žmogų“.

Manau, kad knyga turėtų pasirodyti įdomi ir Lietuvos akademinės visuomenės atstovams, tik nežinau, kokių pavidalų – kaip mokslinės ar pseudomokslinės studijos pavyzdys, nes kai kur lendama į spekuliacijas, ištrauktas iš konteksto. Tik mūsų akademinė švietimo sfera turėtų būti atsargi ir praleisti sekso su ateiviais scenų skyrius, kurie gali pernelyg atitraukti nuo filosofijos disciplinos.

Neaišku, kiek „Nežemiško sekso fetišas“ pajėgus pritraukti „paprasto“ skaitytojo dėmesį. Šiuo metu daugybė literatūros mėgėjų giriasi skaitantys jau penktą ar dešimtą vieno populiariausių autorių pasaulyje Paulo Coelho knygą apie gerumo ir meilės stebuklus. Šios temos yra gražios ir amžinos, bet tai – literatūrinė ir leidybinė stagnacija Lietuvoje. Tikiu, kad kiekvienam literatūros mėgėjui yra svarbi platesnė savišvieta ar skaitymo evoliucija, temų rato plėtimas. Žiūrint iš šios pozicijos, „Nežemiško sekso fetišo“ išleidimą lietuvių kalba galima vadinti džiugiu įvykiu.

Desadiška literatūra

Knygos herojaus vardas – Merkuris de Sadas. Nudžiugau, radęs tokią akivaizdžią nuorodą į ankstesnį precedentą, padėjusį iš šio vardo suformuluoti knygos apibūdinimą – ji desadiška. Tad aišku, kad „Nežemiško sekso fetišas“ niekada neužims labiausiai afišuojamų lietuviškų bibliotekų ar knygynų lentynų, nes aprašomas atvejis – naujo fetišo išradimas – nėra gyvybiškai svarbus žmogaus savimonei (nebent tiems, kurie galėtų būti priskirti neatrastiems egzofilams?). Informacijos amžiuje mus visus valdo nuovargis, atsijojantis neesminę informaciją, todėl manau, kad ši knyga, kaip „įdomus atvejis“, eksperimentas ar meninis įvykis, skirta tiems, kurie dar nepervargę.

Sunku susidaryti vienareikšmę nuomonę apie šią knygą. Dvejonių kelia dviprasmiški jos rašymo tikslai. Individualizmo amžiuje nepasitikima bet kokia nauja mintimi, nes nebeįmanoma suprasti, kur jos šaknys – ar nuoširdumas, ar atsibodęs dirbtinio individualumo deklaratavimas. Šios knygos atveju naujo termino išradimas gali reikšti, kad tai – nuoširdaus ir kūrybingo žmogaus darbas arba kad jos autorius individualizmo fetišistas, ieškantis bet kokio negirdėto kabliuko, ant kurio kabėdamas galėtų deklaruoti išskirtinį identitetą.

Na, bet visa tai jau tik mano spekuliacijos. Geriausiai suprasti knygą turėtų padėti elektroniniu paštu vykęs pokalbis su Supervert.

Jūsų (pseudo)filosofinė studija mums neatskleidžia nieko tikra apie ateivius, bet iš jos nemažai sužinome apie žmogaus psichologiją. Kokios išvados, atradimai Jums pačiam pasirodė įdomiausi?

Niekada netikėjau ateivių egzistavimu, bet pradėjęs rašyti „Nežemiško sekso fetišą“, buvau atviras tokiai galimybei. Vienas iš džiaugsmų, kuriuos patyriau rašydamas knygą, buvo išnagrinėti šią galimybę įvairiausiai būdais – filosofiniu, seksualiniu ir taip toliau. Atradau be galo daug, bet įspūdingiausia buvo kurti egzofilosofijos ir egzofilijos koncepcijas.

Galiausiai priėjau išvadą, jog mažai tikėtina, kad ateiviai, suvokiami kaip intelektualios, sąmoningos būtybės, iš tikrųjų egzistuoja. Visai įmanoma, kad yra kitų, žemesnių gyvybės formų – mikrobų, augalų ar vabzdžių, bet aš abejoju, kad „ateiviai“ lanko Žemę ar mina kokios nors tolimos planetos takus. Ypač įtaigūs, mano nuomone, buvo Johno Barrow ir Franko Tiplerio knygoje „The Anthropic Cosmological Principle“ (liet. „Antropinis kosmologinis principas“) pateikti argumentai, paneigiantys ateivių egzistavimo galimybę. Barrow ir Tipleris pateikė daug daugiau įžvalgų ateivių egzistavimo tema negu bet kuris filosofas, tačiau vien tai, kad jie mąsto apie ateivius, gali nemažai pasakyti ir apie pačius filosofus.

Supervert

Nuotrauka iš asmeninio archyvo

Ką gero mums gali duoti gilinimasis į fetišus ir iškrypimus? Ar tai netaps hedonizmo riba, žmoniškumo žlugimu?

Praėjus kelioms dienoms po to, kai atsiėmiau knygą „Nežemiškas sekso fetišas“ iš spaustuvės, įvyko Rugsėjo 11-osios tragedija. Stovėjau tarp knygomis prikrautų dėžių, stebėdamas juoduose garuose skendintį Pasaulio prekybos centrą. Tuo metu liko tik klausti savęs to paties. Kodėl perversija? Kam reikia tyrinėti perversijas, kai mane supantis pasaulis griūva?

Iš dalies ir neradau, kuo tai pagrįsti. Vieni dalykai tiesiog svarbesni už kitus. Perversija netenka prasmės palyginti su tūkstančiu gyvybes praradusių žmonių. Bet katastrofos nutinka ne kasdien. Viskas grįžta į įprastą vagą, arba, kalbant apie ištvirkėlius, viskas grįžta prie perversijos. Tai galima paaiškinti nebent tuo, kad perversija gyvosios gamtos fenomenas, kaip ir gėlės, ir todėl ji yra lygiavertis analizės objektas, kaip bet kuris kitas.

Bet kuo daugiau mąščiau apie perversiją Rugsėjo 11-osios įvykių kontekste, tuo labiau suvokiau, kad yra ir daugiau argumentų jai pagrįsti. Perversija yra seksualumo laisvės išraiška. Nenoriu pasakyti, kad visi iškrypimai geri. Būti laisvam reiškia būti įpareigotam pasirinkti – kartais pasirinksi gerai, kartais blogai. Vis dėlto tiek kasdieniame, tiek lytiniame gyvenime laisvė pasirinkti jau savaime yra geras dalykas.

Nemanau, kad hedonizmas turėtų vesti prie „žmogiškumo žlugimo“. Manau, daug kas supranta, kad pasaulio pabaigą sukels ne hedonizmas, o mokslo ir fanatizmo sąjunga. Tikėtina, kad žmonija ne žlugs, o kaip tik pakils į dangų grybo formos debesiu.

Kokį teigiamą indėlį į kultūrą įnešė filosofas, rašytojas Markizas de Sadas, kurio vardas buvo svarbus ir Jūsų knygai?

Šis klausimas prašyte prašosi tūkstančio skirtingų atsakymų. Galbūt todėl galima rasti tiek knygų, parašytų apie Markizą de Sadą nuo 1954-ųjų. Šių darbų gausybė ir yra de Sado indėlio į kultūrą įrodymas, nors galbūt jis pats to nesiekė. Skaitant de Sadą neišvengiamai kyla pamąstymų. Nežinau nei vieno atvejo, kad žmogus, perskaitęs „120 Sodomos dienų“, imtųsi seksualinės prievartos. Tačiau žinau daug atvejų, kai daugelis, skaitę jo kūrinius, ėmė mąstyti apie tai, koks yra šis pasaulis, gavo kūrybinių impulsų. Taigi de Sadas buvo išties puikus filosofas.

Ar plati „Nežemiško sekso fetišo“ auditorija? Ką apie ją žinote?

Anksčiau avangardinė literatūra būdavo platinama mažoms grupėms didžiuosiuose miestuose – Niujorke, Londone, Paryžiuje ir taip toliau. Tačiau visa tai pakeitė internetas. Kuriasi kitokia skaitytojų auditorija – ne žmonės, kurie susiranda mažų leidyklų knygas pagrindinėje parduotuvėlėje *Greenwich Village* (Niujorko rajonas), bet tie, kurie apie tave sužino per *blogus*, internetinius skelbimus ir paieškos sistemas. Sulaukiu laiškų ir knygų užsakymų iš įvairiausių pasaulio kampelių. Džiaugiuosi, kad daug kam labiau patiko ne pornografiniai juokeliai, bet filosofiniai knygos skyriai „Paskaitos apie

egzofilosofiją". Manau, tai nemažai pasako apie mano skaitytojus.

Ar esate ką nors studijavęs?

Meno istoriją. Doktorantūros studijas Jeilio universitete iškeičiau į tai, ką širdimi jaučiau esant tikra savo studijų kryptimi – perversiją.

Kodėl slepi tapatybę? Ar manote, kad tai gali klaidingai paveikti skaitytojo santykį su tekstu?

Aš linkęs manyti, kad tai labiau susiję su atskleidimu nei su slėpimu. Dauguma gyvena „normalius“ gyvenimus, slėpdami širdyse tūnančią tamsą. Supervert daro atvirksčiai. Jis atskleidžia ir tyrinėja tas tamsiąsias jėgas ir tuo pačiu nuslepia tai, kas yra mano „normalus“ gyvenimas. Viliuosi, kad tokiu būdu dėmesio centre išliks darbas ir idėjos, o ne asmenybė.

Gali patirti šlovės akimirky, būdamas gerai žinomas žmogus, tačiau rezultatai bus paviršutiniški.. O pasiekus gerų rezultatų, pasidaro nebesvarbu, kaip nugyvenai asmeninį gyvenimą. Kaip pavyzdį galima pateikti Kafką. Jis dirbo biure, buvo nesėkmingai susižadėjęs, sirgo nepagydoma liga, t. y. jo gyvenimas buvo gan paprastas, bet jo darbai buvo tokie nepaprasti, kad net kasdieniškiausios detalės tapo visiems nepaprastai įdomios.

Nesiekiu tapti žvaigžde, bet tikiuosi pasiekti gerų rezultatų. Ir užsitikrinti sąlygas, įgalinančias mane dirbti. Argi daug menininkų toliau tobulėja po to, kai tampa žymūs? Per dažnai šlovė tampa mūzos mirties bučiniu. Jei gerai atliksiu savo darbą – o mano darbas yra rašymas – skaitytojais galės visą amžinybę gilintis į mano asmeninį gyvenimą.